

Економічні науки

УДК 330:004.738.5

Яценко Маріанна Сергіївна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту

зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності

Одеський національний політехнічний університет

Яценко Марианна Сергеевна

кандидат экономических наук, доцент,

доцент кафедры менеджмента

внешнеэкономической и инновационной деятельности

Одесский национальный политехнический университет

Yatsenko Marianna

Candidate of Economics, Associate Professor,

Odessa National Polytechnic University

Бондаренко Аліса Олександрівна

студентка

Одеського національного політехнічного університету

Бондаренко Алиса Александровна

студентка

Одесского национального политехнического университета

Bondarenko Alice

Student of the

Odessa National Polytechnic University

Хафуз Анастасія Дмитрівна

студентка

Одеського національного політехнічного університету

Хафуз Анастасия Дмитриевна

студентка

Одесского национального политехнического университета

Khafuz Anastasiya

Student of the

Odessa National Polytechnic University

**АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНТЕХ ПОСЛУГ В
УКРАЇНІ**

**АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ФИНТЕХ
УСЛУГ В УКРАИНЕ**

**THE ANALYSIS OF STATE AND TREND OF DEVELOPMENT OF
FINTECH SERVICES IN UKRAINE**

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню стану та тенденцій розвитку фінансово-технологічних послуг в Україні. Виконано аналіз фінтех галузі в Україні та світі вцілом, а також вітчизняних та глобальних користувачів фінтех послуг. Розглянуто актуальні питання розвитку фінтех послуг в банківській сфері. Розкрито роль фінтех компаній та фінтех технологій в модернізації вітчизняної фінансової системи, досліджені сучасні світові тенденції розвитку сфери фінтеху, а також перспективи їх використання.*

***Ключові слова:** фінтех (Fintech), фінтех компанії, платежі, розрахунки, банки, послуги.*

***Аннотация.** Статья посвящена исследованию состояния и тенденций развития финансово-технологических услуг в Украине. Выполнен анализ финтех отрасли в Украине и в мире в целом, а также отечественных и глобальных пользователей финтех услуг. Рассмотрены актуальные вопросы развития финтех услуг в банковской сфере. Раскрыта*

роль фінтех компаній і фінтех технологій в модернізації отечественной фінансової системи, досліджені сучасні світові тенденції розвитку фінтех сфери, а також перспективи їх використання.

Ключевые слова: фінтех(Fintech), фінтех компанії, платежі, розрахунки, банки, послуги.

Summary. Article is devoted to a research of a state and trends of development of financial and technological services in Ukraine. The analysis of financial that of the industry of Ukraine in the world and in general domestic and global users of financial those services is made. Topical issues of development of financial those services in the bank sphere are considered. The role of financial those companies and financial those technologies in modernization of a domestic financial system is opened, current global trends in development of the sphere of financial that and also the prospects of their use are investigated.

Key words: fintech (Fintech), fintech companies, payments, calculations, banks, services.

Постановка проблеми. Вважається, що каталізатором розвитку фінтех послуг в світі була банківська криза 2008-2009 років, яка підірвала економічну рівновагу і в вітчизняному банківському секторі теж, а в результаті наступної кризи 2014-2015 років цей напрям лише залучив нові інвестиції. Даний період часу збігається з вибуховим поширенням і проникненням Інтернету (в тому числі мобільного, зокрема 3G та 4G) у всі сфери життя, поширенням смартфонів, розвитком соціальних мереж і мобільних додатків, початком використання штучного інтелекту в бізнес-процесах і спілкуванні зі споживачами (роботи, чат-боти). Збіг цих факторів прискорив зародження фінансових технологій, до яких і відносяться фінтех компанії та фінтех послуги в позабанківській сфері [5]. Останні роки

фінтех-напрямок в Україні набирає все більшої актуальності, що збігається із загальносвітовими тенденціями. Сучасні напрямки та завдання розвитку вітчизняної фінтех галузі прописані в програмах розвитку банківського сектору та в інших нормативно-правових актах України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-практичні аспекти розвитку фінансових технологій розглядалися в роботах Л.А. Дудинець, Л.В. Жердецької, Л.Г. Кльоба, А.В. Рябової, Н.М. Пантелеєвої, С.І. Паперника, Д.Е. Третьякова та інших вчених. Проте зазначені дослідження не повною мірою висвітлюють стан та особливості сучасного розвитку сектору фінансових послуг із застосування фінтеху, взаємодію фінтех компаній із банківським сектором, розвиток галузі фінтех послуг на вітчизняному та глобальному рівнях, що і зумовило актуальність дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у виконанні аналітичного дослідження та порівнянні фінансових технологій та діяльності фінтех компаній в Україні та світі в цілому, їхньої ролі в модернізації фінансової системи, основних тенденцій розвитку фінансових технологій, факторів, які впливають на розвиток галузі фінтех послуг та технологій, а також перспектив їх використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінтех (фінансові технології) зазнають у світі бурхливого розвитку. Впродовж останніх трьох років фінтех розвивається і в Україні, де на сьогоднішній день на ринку, за різними оцінками експертів, активно працюють близько 80 компаній, причому 58% фінтех-стартапів з'явилися за останні 3 роки. Серед них є як і стартапи, так і більш зрілі компанії, що надають різноманітні послуги. Традиційно на вітчизняному ринку поширені такі платформи, як Google, Amazon, Apple, PayPal та інші.

Вважається, що каталізатором розвитку фінтех послуг в світі була світова економічна криза 2008 року, що підірвало економічну рівновагу та

стимулювало необхідність до швидкої адаптації до змін в фінансовому секторі як в усьому світі, так і в Україні зокрема. Сектор фінансових послуг постійно змінюється завдяки цифровізації. Так, спостерігається трансформація значної частки бізнес-процесів в цифрову форму, що є потенціалом скорочення витрат, пов'язаних з основними процесами в традиційному банку, на 40-60% [6].

Клієнтський досвід також покращується за рахунок скорочення часу, необхідного для отримання продукту або послуги, кількості документів і контактів клієнта з банком. Цифрові технології підвищують швидкість і зручність надання фінансових послуг, що сприяє зміцненню стосунків банку зі своїми клієнтами та партнерами. Крім того, процес цифровізації дає змогу розвивати портфель продуктів та знижати кредитні ризики.

В свою чергу, процес цифровізації також стимулює і надавачів послуг – спонукає організації впроваджувати фінтех-інновації, що стабілізує та прискорює внутрішні процеси в банках, особливо стосовно сфери комунікацій з клієнтською базою. Даний процес в Україні дає поштовх для розвитку різноманітних інновацій та технологій (Рис. 1).

За даними Великобританії, Китаю, Індії та Кенії, основними чинниками, що дали поштовх до розвитку фінтех-компаній є такі: інфраструктура, сприятлива нормативно-правова база країни, доступ до капіталу та інвестиції, наявність кадрового потенціалу [1].

В кожній сучасній компанії на сьогоднішній день є внутрішні бізнес-процеси, в основі яких знаходиться онлайн-сервіси. Бізнес-процес – це сукупність дій, які автоматизують стандартні операції всередині компанії. Компанії повинні приділяти основну увагу вдосконаленню саме внутрішніх бізнес-процесів, адже саме вони є вагомим важелем в досягненні цілей клієнтської бази та інвестицій для розвитку інновацій в компанії.

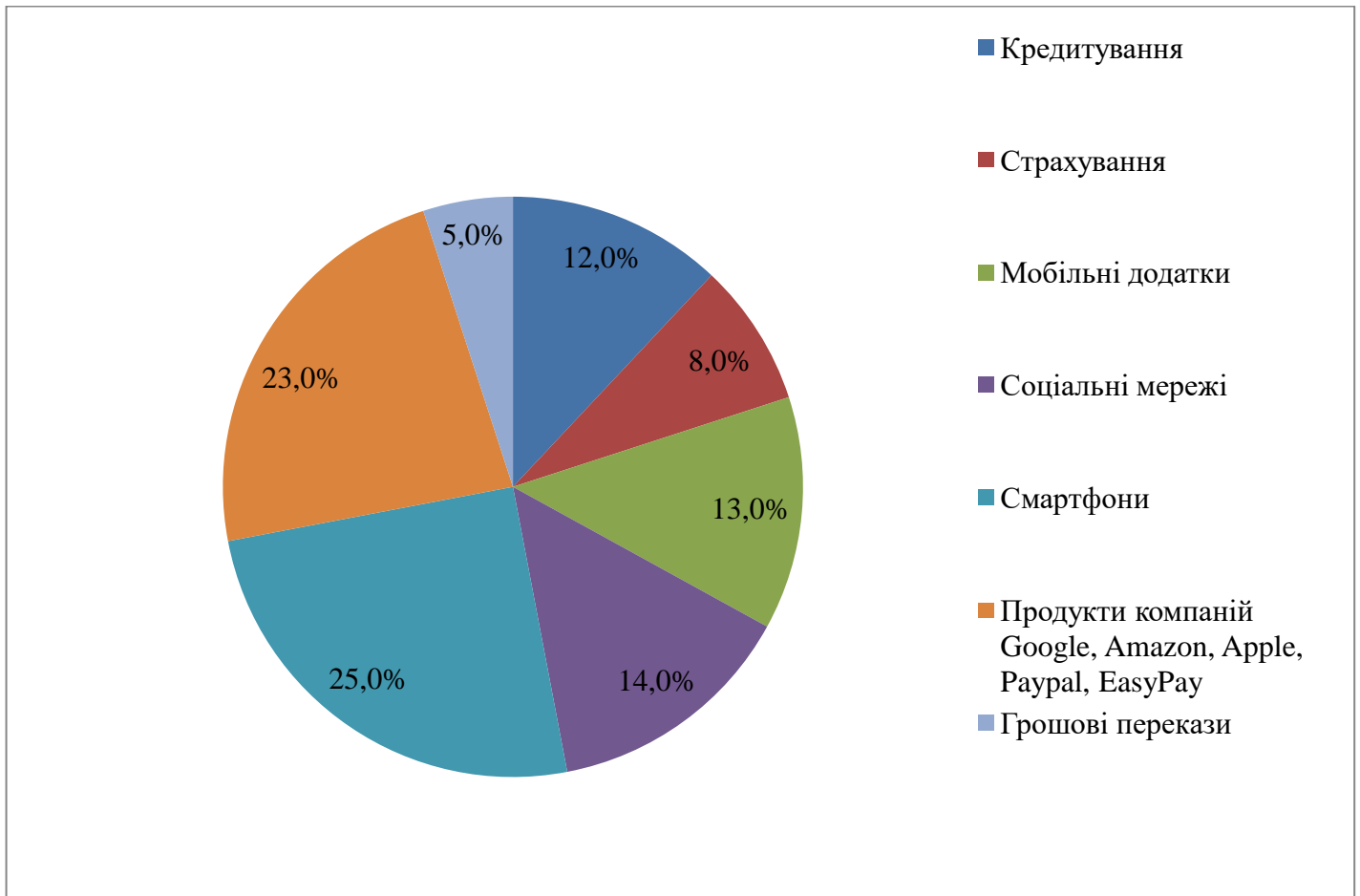

Рис. 1. Доля інноваційних послуг та технологій в Україні за період 2016-2019 рр., %

Джерело: побудовано автором на основі даних [1]

На світовому рівні стосунки, які виникли за допомогою цих сервісів, можна умовно розділити на декілька типів:

- P2P – між приватними особами (person - to - person або peer - to - peer);
- B2P – від компанії приватній особі (business - to - person);
- P2B – від приватної особи компанії (person - to - business);
- B2B – між компаніями (business - to - business). [2].

В Україні понад 37% фінтех-провайдерів орієнтовані на ринковий сегмент платежів саме між юридичними особами (B2B) і націлені на обслуговування підприємств малого та середнього бізнесу. Фінтех-провайдери, в основному, отримують дохід від різноманітних комісій, хоча

й існують і інші моделі, наприклад місячна підписка на послуги, або модель «freemium», тобто бізнес-модель безкоштовного отримання розширеного спектру послуг, або модель ліцензування. Деякі з фінтех-провайдерів підтримують партнерство з банками і міжнародними платіжними системами. Це включає платформи для P2P карткових транзакцій, платіжні картки з логотипами декількох компаній та інші платіжні послуги. В основному, такі послуги надають такі банки як Приват Банк, Ощад Банк, Альфа-Банк, Райффайзен Банк Аваль, та інші міжнародні платіжні системи [3].

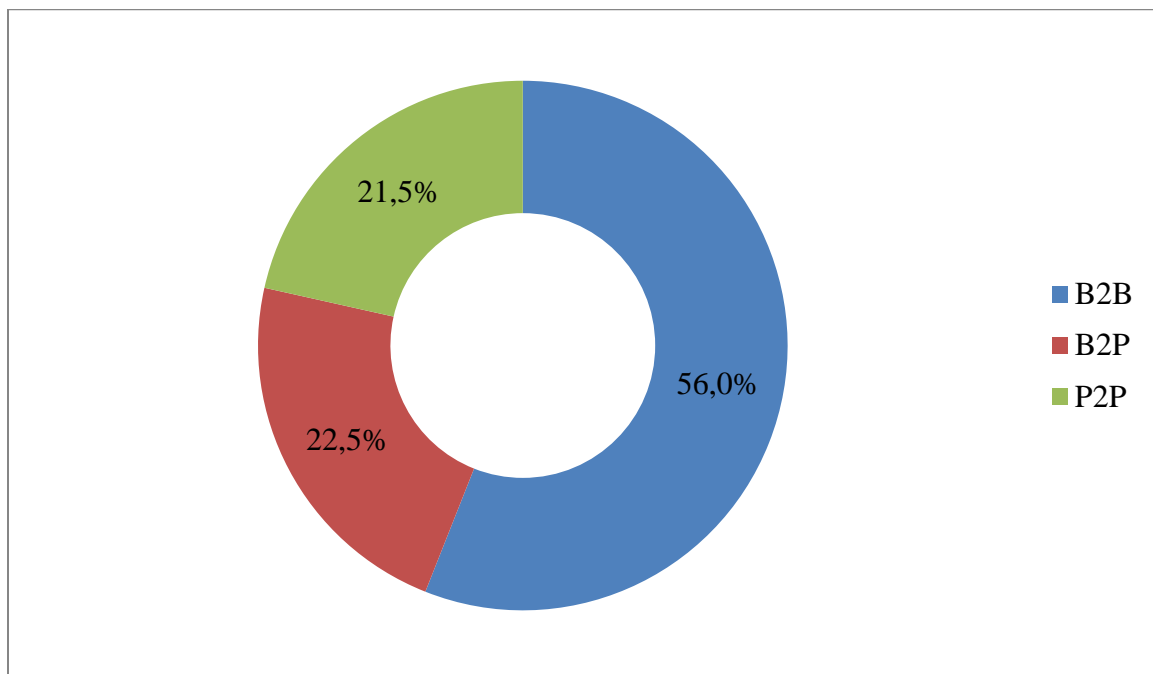

Рис. 2. Частка найпоширеніших сегментів взаємодії фінтех-сервісів, %

Джерело: побудовано автором на основі даних [1]

Банки та інші фінансові установи прагнуть налагодити зв'язок з сучасними фінансово-технологічними компаніями, що свідчить про те, що вони поки що не розглядаються як потенційні конкуренти. Але, на сьогоднішній день компанії «Великої сімки», тобто Google, Amazon, Apple, PayPal, EasyPay вже розпочали захват великої долі ринку фінансових послуг. Отримання послуг за допомогою «одного кліку» швидко зробили ці компанії лідерами в фін-тех сфері [5].

На вітчизняному ринку фінансових послуг найбільш поширені такі платформи, як Google, Amazon, Apple, PayPal, EasyPay, платіжні системи Visa та Mastercard, банківська система Privat 24. Також за 2018 рік значно розширив свій спектр послуг онлайн-сервіс Ощадбанку (Ощад 24/7) та Альфа-банк. Вони зробили своєрідний фінтех-прорив та пропонують такі послуги, як онлайн-кредитування, онлайн-депозити як і в національній, так і в іноземній валюті, відкриття цифрових prepaid карток, які неможливо викрасти, оплату комунальних платежів, кеш-кредитування.

За дослідженням Проекту USAID «Трансформація фінансового сектору» та інноваційного парку UNIT.City, визначено частку користувачів фінтех-послуг, які використовують хоча б одну з фінансово-технологічних послуг (Рисунок 3). З даних діаграми видно, що в Україні серед банківських фінтех послуг найбільш поширені міжнародні платежі, а, відповідно, і такі платіжні системи, як Webmoney, PayPal, EasyPay, Visa та Mastercard. Також значна частка грошових переказів здійснюється за допомогою Western Union, Privatmoney, MoneyGram, SWIFT. За даними Київського міжнародного інституту соціології, рівень користувачів фінтех послугами виріс до 63% за попередній рік.

На грошові перекази та міжнародні платежі приходиться 32,6% користувачів фінтех послуг України, послугою кредитування користуються більше 12% користувачів, на долю страхування приходиться 9,3%, а депозити відкривають лише 8,6 % користувачів фінтех послуг України.

За різними оцінками, в 2016 р. глобальні вкладення у фінтех склали біля \$25 млрд. долл., хоча це помітно менше, ніж в 2015 році, коли фінтех стартапи залучили \$47 млрд. долл., проте фінтех і зараз являється однією із сучасних тематик в світі. При цьому 73% топ-менеджерів українських фінансових компаній вважають, що малий банківський бізнес зміниться під впливом фінтеху, а 76% думають, що частина їх бізнесу знаходиться в зоні ризику, в зв'язку з поширенням фінтеху [9].

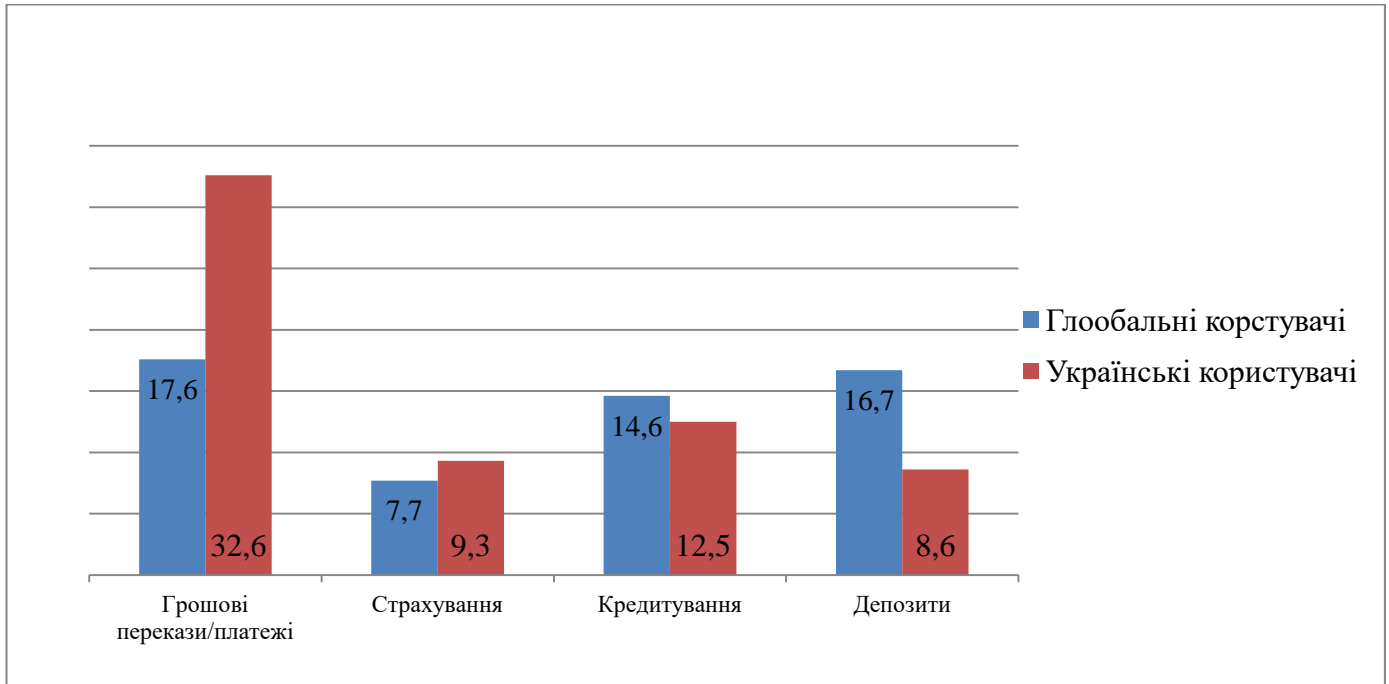

Рис. 3. Частка користувачів фінтеху, які користуються будь-яким видом фінансово-технологічних послуг, %

Джерело: побудовано автором на основі даних [1]

Мобільний канал самообслуговування постійно трансформується для більш зручного використання населення. Така ситуація не є типовою для традиційного фінансового ринку, але вона дає шанс надавачам фінансових послуг скоротити власні витрати за рахунок переведення клієнтської бази на самообслуговування через мобільні додатки, оминувши інтернет-банкінг та колл-центри.

Важливим фактором успішної трансформації банківської сфери в сучасних умовах є вміння активно взаємодіяти з технологічними компаніями у рамках спільної розробки та впровадження інноваційних рішень, аутсорсингу інновацій або інших форм співпраці. Наприклад, малі фінансові організації, які не спроможні дозволити собі модернізацію власної ІТ-системи, можуть скористатися послугами компаній, що надають технологічні рішення у форматі аутсорсингу, – від хмарних послуг зі зберігання і обробки даних до застосування передових аналітичних методів для аналізу великих даних. Іншими стратегічними партнерами українських

банків можуть стати платформи, які, з одного боку, надають інформацію про послуги для своїх користувачів (наприклад, соціальні мережі або оператори зв'язку), а з іншого боку, надають банкам доступ до зовнішніх даних клієнтів в цілях підвищення точності оцінки кредитоспроможності, перехресних продажів та ін.

В умовах подальшого стрімкого розвитку фінтех-сектору та поширення цифрових технологій у традиційних банків є декілька можливих шляхів розвитку. Найбільш універсальним та сучасним є перехід від традиційних банків до повністю цифрових, які будуть надавати спектр класичних фінансових послуг та продуктів в максимально зручній для користувача формі. В Україні цей варіант поки що не так поширений, як у розвинутому світі, що пов'язано з низкою факторів: по-перше, ця технологія не підкріплена нормативно-правовою базою країни, а по-друге, структура населення не сприяє просуванню такого виду банків, адже на сьогодні спостерігається значне старіння нації, що частково затримує швидке проникнення цифровізації в банківську сферу.

Завдяки цифровій трансформації усіх рівнів бізнесу і застосуванню нових технологічних рішень, банки зможуть удосконалювати поточні пропозиції як і для приватних, так і для корпоративних клієнтів. Але, для успішного перетворення в повністю цифрові банки фінансовим структурам необхідно мати достатній рівень кадрового потенціалу. Крім того, визначальним чинником успішності на вітчизняному ринку є швидкість скорочення «цифрового розриву».

Навіть попри те, що фінтех ще недостатньо розвинений в Україні в порівнянні з іншими країнами, такими як США, Великобританія, Китай, цей вид послуг розвивається дуже швидко.

Тенденція зміцнення позицій фінансових технологій в режимі онлайн примушує традиційні фінансові організації реагувати на ситуацію та долучатися до використання подібного роду технологій.

Пропозиції щодо розвитку вітчизняної фінансової екосистеми полягають у виході за межі традиційного банківського бізнесу. Перехід від класичного формату банку до фінансової екосистеми має на увазі посилення уваги до споживача та його запитів, а також побудову партнерських стосунків з іншими компаніями. Екосистема фінтеху є поєднанням всіх учасників ринку фінансового сектору: фінтех-стартапів, асоціації банкірів, регуляторів, банків, інкубаторів, акселераторів та постачальників. Послуги, що надаються партнерами, повинні відповідати широкому колу повсякденних потреб клієнтів, що дозволить власникові екосистеми обслуговувати їх за принципом «одного вікна». Розвиток нових можливостей для традиційних банків приховує в собі і ризики, але власна екосистема дозволяє нарощувати клієнтську базу темпами, які недоступні при традиційній банківській моделі.

Висновки. Отже, вибуху та стрімкому розвитку фінтех галузі в Україні сприяє процес цифровізації та доступності мережі Internet населенню країни. В статті досліджений вітчизняний сектор фінтех послуг та фінтех-стартапів, проаналізовано основні чинники розвитку даної галузі. Запропоновано декілька пропозицій щодо удосконалення та подальшого розвитку фінтех екосистеми. Для більш стрімкого розвитку фінтеху в Україні необхідно врегулювати сектор фінтеху відповідною законодавчою базою, налагодити потужну інфраструктуру у вигляді високого проникнення мобільного зв'язку та смартфонів у поєднанні з високоосвіченим кадровим потенціалом країни, що сприятиме прискореному розвитку фінтех послуг в Україні.

Література

1. FinTech в Україні 2018: Дослідження ринку, карта ринку, каталог фінтех компаній. URL: <http://fintech.unit.city/guide2018>

2. Андронік В. Фінтех в Україні: що це таке і як він робить життя українців комфортніше. Сьогодні. URL: <https://ukr.segodnya.ua/economics/finance/finteh-v-ukraine-hto-eto-i-kak-on-delaet-zhizn-ukraincev-komfortney-1117884.html>
3. Паперник С. Що таке фінтех? НВ Бізнес : Паперник С. Що таке фінтех? НВ Бізнес. URL: <http://www.management.com.ua/notes/what-is-fintech.html><http://www.management.com.ua/notes/what-is-fintech.html>
4. Паперник С. КОМЕНТАРІ: Лібералізація валютного законодавства України – чого чекати? URL: <http://evris.law/uk/komentari-liberalizacija-valjutnogo-zakonodavstva/>
5. Звіт «Фінтех в Україні» // Проект USAID «Трансформація фінансового сектору»: [сайт]. Україна. 2018. URL: https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf
6. Дудинець Л.А. Розвиток фінансових технологій як фактор модернізації фінансової системи // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2018. №22. С. 794-798.
7. Волосович С. В. Інноваційні платіжні послуги як інструмент розвитку торгівлі / С. В. Волосович // Економічний вісник університету. 2016. № 29/1. С. 12–18.
8. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>
9. Офіційний сайт міжнародної аудиторської та консалтингової компанії PwC. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/>.

References

1. FinTech in Ukraine 2018: Market research, market map, financial catalog of those companies (2019). Available at: <http://fintech.unit.city/guide2018>
2. Andronik V. Finteh in Ukraine: what is it and how it makes life of Ukrainians more comfortable. Today (2018). Available at:

<https://ukr.segodnya.ua/economics/finance/finteh-v-ukraine-cto-eto-i-kak-on-delaet-zhizn-ukraincev-komfortney-1117884.html>

3. Papernik S. What is Finteh? NV Business (2019). Available at: <http://www.management.com.ua/notes/what-is-fintech.html>
4. Papernik S. COMMENTS: Liberalization of currency legislation of Ukraine - what to expect? (2019). Available at: <http://evris.law/uk/komentari-liberalizacija-valjutnogo-zakonodavstva/>
5. Report Finteh in Ukraine // USAID Transformation of the Financial Sector Project: [site]. Ukraine. 2018. Available at: https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_en.pdf
6. Dudinets L.A. (2018). Rozvytok finansovykh tekhnologhij yak faktor modernizaciji finansovoji systemy [Development of financial technologies as a factor of modernization of the financial system]. Mykolajivskij nacionaljnyj universytet imeni V.O. Sukhomlynsjkogho. VN Mykolaiv National University Sukhomlynsky. Mykolaiv, pp. 794-798.
7. Volosovych S. V. Innovatsiyni platizhni posluhy yak istrument rozvytku torhivli / C. V. Volosovych // Ekonomichnyy visnyk universytetu. 2016. № 29/1. S. 12–18.
8. Kompleksna prohrama rozvytku finansovoho sektoru Ukrayiny do 2020 roku. Available at: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>
9. The official website of the international audit and consulting company PwC: [site]. Ukraine. 2018. Available at: <https://www.pwc.com/ua/uk/>